KEFALET SÖZLEŞMESİNİN SONA ERME HALLERİ

Tanım

Kişisel teminat bakımından karşımıza çıkan en önemli sözleşme türlerinden birisi hiç şüphesiz kefalet sözleşmeleridir. Kefalet sözleşmesiyle kefil, borçlunun borcunu yerine getirmemesi durumunda alacaklıya karşı sorumluluğu kişisel olarak yüklenmeyi taahhüt etmektedir. Kefalet sözleşmelerinde, teminat altına alınan borç ve temin yükümlülüğü arasında daha sıkı bir ilişki vardır ve kefaletin geçerliliği, kapsamı ve koşulları asıl borç ile doğrudan bağlıdır. [1] Kefalet borcunun fer'i nitelikte bir borç olması varlığını asıl borcun mevcudiyetine bağlı kılmaktadır. Bu durumda asıl borcun herhangi bir şekilde sona ermesi durumunda kefalet sözleşmesinin de sona ereceği açıktır.

Kefalet Sözleşmesinin Sona Erme Halleri

1.Asıl Borcun Sona Ermesi Suretiyle Kefaletin Sona Ermesi

Kefaletin normal sona erişi, asıl borcun borçlu tarafından yerine getirilmesi suretiyle olur.[2] Güven ilişkisi çerçevesinde kefil, asıl borçlunun borcunu ödeme gücünde olduğunu bilerek yükümlülük altına girmektedir.

İfa, İbra, Takas, Yenileme ve Birleşme Şeklinde Asıl Borcun Sona Ermesi Hallerinde Kefalet Sözleşmelerinin Durumu

Borçlu, zamanında temerrüde düşmeksizin borcunu yerine getirirse fer'i bir borç olan kefalet de kendiliğinden sona erecektir. [3] Asıl borcun tamamının *ifa* edilmesi halinde buna bağlı olarak kefalet sözleşmesi de sona ererken asıl borcun bir kısmının ifa edilmesi halinde ise kefalet sözleşmesi kısmen sona ermektedir.

Asıl borcun sona erme hallerinden biri olan *ibra* durumunda ise alacaklı ve borçlunun aralarında yaptıkları sözleşme ile borçlunun borcundan kurtarılması söz konusu olmaktadır. Böylece asıl borç sona ermekte ve buna bağlı olarak kefilin kefalet sözleşmesinden doğan borcu da son bulmaktadır.

Takas, borç ilişkisi taraflarından birinin tek taraflı beyanı ile aynı cins ve muaccel borçların birbirini karşıladığı oranda sona ermesidir.[4] TBK madde 140 uyarınca asıl borçlunun takası ileri sürme hakkı bulundukça, kefili de alacaklıya ifada bulunmaktan kaçınabilir.

---

[1] Onur Şahin, "Kefalet ve Bağımsız Garanti Sözleşmelerinin Sona Erme Halleri", TBB Dergisi,s.126,sf.311,2016.

[2] Özgür Başyiğit, "Borçlar Kanunu Tasarısı ile Karşılaştırmalı Olarak Kefalet Sözleşmesinin Sona Ermesi", Legal Hukuk Dergisi,s.33, sf.338, 2005.

[3] Reisoğlu Seza, "Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Kefalet", Ankara 1992,s224.

[4] Kılıçoğlu,s.394; M.Kemal Oğuzman, Turgut Öz, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, Gözden Geçirilmiş ve Güncelleştirilmiş 8. Bası, İstanbul, 2010, s.452; Kenan Tunçomağ, Borçlar Hukuku Genel Hükümler, C.1, İstanbul, 1968, s.670; Fikret Eren, Türk Borçlar Hukuku Genel Hükümler, İstanbul, 2003, s.1215

Yenileme halinde kural olarak asıl borçla birlikte kefalet borcu da sona erer; kefil yenilemeye muvafakat etse dahi kefalet sözleşmesi yenilenen borcu teminat altına almaz. Ancak taraflar yenilenen borç için yeni bir kefalet sözleşmesi kurabilirler.[5]

Birleşme, TBK madde 135 uyarınca alacaklı ve borçlu sıfatlarının aynı kişide birleşmesiyle borcu sona erdiren sebeplerden biridir. Buna bağlı olarak fer'i nitelikteki kefalet borcu da sona erecektir.

İfa İmkansızlığı ve Zamanaşımı İle Asıl Borcun Sona Ermesi Hallerinde Kefalet Sözleşmelerinin Durumu

İfa İmkansızlığı TBK madde 136'da düzenlenmiştir. İlgili madde uyarınca borcun ifası borçlunun sorumlu tutulamayacağı sebeplerle imkansızlaşırsa, borç sona erer. Borcun ifasının imkansız hale gelmesiyle kefil de kefalet yükümlülüğünden kurtulmuş olmaktadır.

Zamanaşımı, belirli bir sürenin geçmiş olması sonucunda alacaklının borçludan alacak hakkını talep edememesi sonucunu doğurmaktadır.[6] TBK 146-161. Maddeleri arasında düzenlenen zamanaşımı sürelerinin işlemeye başlamasının ön şartı söz konusu borcun geçerli ve muaccel hale gelmiş olmasıdır. Zamanaşımı kendiliğinden sonuç doğurmayıp sadece borcu eksik borç haline getirmektedir ve taraflarca ileri sürülmedikçe hakim, bu hususu kendiliğinden göz önünde bulundurmayacaktır. [7]

TBK madde 591 uyarınca "kefil, asıl borçluya veya mirasçılarına ait olan ve asıl borçlunun ödeme güçsüzlüğünden doğmayan bütün def'ileri alacaklıya karşı ileri sürme hakkına sahip olduğu gibi, bunları ileri sürmek zorundadır.

Asıl borçlu kendisine ait olan bir def'iden vazgeçmiş olsa bile kefil, yine de bu def'îî alacaklıya karşı ileri sürebilir.

TBK madde 155 uyarınca Zamanaşımı asıl borçluya karşı kesilince, kefile karşı da kesilmiş olur.

[5] Ara Fahrettin, Borçlar Hukuku Özel Borç İlişkileri, 8.Bası, Ankara,2010,s.461
[6] Şahin, s.317.
[7] Kılıçoğlu, s.660.

2. Kefalet Sözleşmesinin Süre Bakımından Sona Ermesi

Kefalet Sözleşmesi, belirli süreli veya belirsiz süreli olarak akdedilebilmekte ve buna bağlı olarak, farklı sona erme düzenlemelerine tabi olmaktadır.[8]

Belirli Süreli Kefalet Sözleşmeleri: Taraflar kefalet sözleşmesinin geçerliliğini belirli bir süreye bağlamakta özgürdür. Tarafların iradesine bakıldığında kefaletin belli bir süre için verildiği anlaşılıyorsa bu durumda kefalet sözleşmesinin belirli süreli olduğundan bahsedebiliriz. TBK madde 600 uyarınca süreli kefalette kefil, sürenin sonunda borcundan kurtulur. Böylece kefalet sözleşmesinde belirlenen sürenin dolmasıyla kefalet sözleşmesi sona ermektedir.

TBK madde 598 uyarınca Hangi sebeple olursa olsun, asıl borç sona erince, kefil de borcundan kurtulur.

Bir gerçek kişi tarafından verilmiş olan her türlü kefalet, buna ilişkin sözleşmenin kurulmasından başlayarak on yılın geçmesiyle kendiliğinden ortadan kalkar.

Kefalet, on yıldan fazla bir süre için verilmiş olsa bile, uzatılmış veya yeni bir kefalet verilmiş olmadıkça kefil, ancak on yıllık süre doluncaya kadar takip edilebilir.

Kefalet süresi, en erken kefaletin sona ermesinden bir yıl önce yapılmak kaydıyla, kefilin kefalet sözleşmesinin şekline uygun yazılı açıklamasıyla, azamî on yıllık yeni bir dönem için uzatılabilir.

Belirsiz Süreli Kefalet Sözleşmeleri: Taraflar kefalet sözleşmesini herhangi bir süre ile sınırlandırmamış olabilirler. Bu durumda borcun muacceliyet tarihi önem taşımaktadır. Şöyle ki; asıl borç muaccel olduktan sonra kefil adi kefalette alacaklıdan borçluya karşı bir ay içerisinde dava ve takip haklarını kullanmasını eğer varsa rehnin paraya çevrilmesi yolu ile takibe geçmesini isteyebilmektedir. Alacaklının kefilin tüm bu taleplerini yerine getirmemesi halinde kefil sorumluluktan kurtulmaktadır. Müteselsil kefalette ise kefile tanınan alacaklıdan dava ve takip haklarını kullanmasını isteme hakkı kanunun

[8] Şahin, s.320.

öngördüğü hallerle sınırlandırılmıştır. Çünkü asıl borcun muaccel olması halinde müteselsil kefil kefalet borcunu ifa ile sona erdirme şansına sahiptir.[9]

TBK madde 601 uyarınca;

"Süreli olmayan kefalette kefil, asıl borç muaccel olunca, adi kefalette her zaman ve müteselsil kefalette ise, kanunun öngördüğü hâllerde, alacaklıdan, bir ay içinde borçluya karşı dava ve takip haklarını kullanmasını, varsa rehnin paraya çevrilmesi yoluyla takibe geçmesini ve ara vermeden takibe devam etmesini isteyebilir.

Borç, alacaklının borçluya yapacağı bildirim sonucunda muaccel olacaksa kefil, kefalet sözleşmesinin kurulduğu tarihten bir yıl sonra alacaklıdan, bu bildirimi yapmasını ve borç bu suretle muaccel olunca, yukarıdaki fıkra hükümleri uyarınca takip ve dava haklarını kullanmasını isteyebilir.

Alacaklı, kefilin bu istemlerini yerine getirmezse, kefil borcundan kurtulur."

Maddede yer alan bir aylık sürenin başlangıç tarihi konusunda herhangi bir düzenleme bulunmamakla birlikte doktrinde irade beyanlarının muhataba ulaşma tarihinin sürelerin başlamasında esas alındığından kefilin bildiriminin alacaklıya ulaşmasıyla bir aylık sürenin başlaması gerektiği belirtilmiştir.[10]

3. Kefaletten Dönme

TBK madde 599 uyarınca; "Gelecekte doğacak bir borca kefalette, borçlunun borcun doğumundan önceki mali durumu, kefalet sözleşmesinin yapılmasından sonra önemli ölçüde bozulmuşsa veya mali durumunun, kefalet sırasında kefilin iyiniyetle varsaydığından çok daha kötü olduğu ortaya çıkmışsa, kefil alacaklıya yazılı bir bildirimde bulunarak, borç doğmadığı sürece her zaman kefalet sözleşmesinden dönebilir. Kefil, alacaklının kefalete güvenmesi sebebiyle uğradığı zararı gidermekle yükümlüdür." Burada kefalet sözleşmesinden dönme için iki koşulun varlığı gerekmektedir. Birincisi asıl borçlunun borcunun dönme tarihinden önce doğmamış olması, diğer koşul ise asıl

[9] Şahin,s.322.

[10] Seza Reisoğlu,Türk Hukukunda ve Bankacılık Uygulamasında Kefalet,Ankara,1992,s.245, Gülçin Elçin Grasinger, Borçlar Kanuna Göre Kefilin Alacaklıya Karşı Sahip olduğu Savunma İmkanları, İstanbul,1996, s.150

borçlunun maddi durumunun bozulmasıdır. Bu iki koşulun gerçekleşmesiyle kefalet sözleşmesi kefilin tek taraflı irade beyanı ile sona erdirilebilir.[11]

4.Çalışanlara Kefalette Sona Erme

İşverenin hizmet ilişkisi kapsamında çalışanlarının verebileceği zararlara karşı teminat sağlamak amaçlı kefalet vermesi durumu ortaya çıkabilmektedir. TBK madde 602 uyarınca; "Çalışanlara süreli olmayan kefalette kefil, her üç yılda bir, ertesi yılın sonunda geçerli olmak üzere sözleşmeyi feshettiğini bildirebilir." Böylece teminatın süresiz olması ve 3 yıldan fazla sürmesi halinde kefile sözleşmeyi sona erdirebilme hakkı tanınmıştır.

5.Borcun Nakli

Borçlu, alacaklının onayı ile asıl borcu başkasına devretme hakkına sahiptir. Bu durumda kefalet sözleşmesiyle kefil olunan asıl borçlu değişmiş olur ve kefalet sözleşmesinin kefilin ödeme gücünü bilmediği yeni borçluya karşı da geçerliliğini sürdürmesi beklenemez. Bu durumda kefalet sözleşmesi kendiliğinden sona ermiş sayılır. Ancak kefilin borcun nakline muvafakat vermesi halinde kefalet sözleşmesi sona ermeyip etkisini göstermeye devam edecektir.

6. Alacaklıdan Kaynaklanan Sona Erme Halleri

Alacaklı haklı bir sebep olmaksızın kefilin yaptığı ödemeyi kabul etmezse kefil kefalet borcundan kurtulmuş sayılır. Ancak bu yükümlülüğün ortaya çıkması asıl borcun muaccel

TBK madde 593 uyarınca;

Borçlunun iflası sebebiyle olsa bile, borç muaccel olduğu takdirde kefil, alacaklıdan yapacağı ödemeyi kabul etmesini her zaman isteyebilir. Bir borca birden çok kişinin kefil olması durumunda alacaklı, kefillerden biri tarafından yapılacak kısmi ödemeyi, bunu öneren kefile düşen paydan az olmamak koşuluyla, kabul etmek zorundadır.

Alacaklı haklı bir sebep olmaksızın ödemeyi kabul etmekten kaçınırsa, kefil borcundan kurtulur; birlikte müteselsil kefalette ise, kefillerin sorumluluğu kendilerine düşen pay miktarınca azalır.

Alacaklının rızası varsa kefil, asıl borcu muaccel olmasından önce de ödeyebilir. Ancak, bu durumda kefil, asıl borçluya karşı rücu hakkını borcun muaccel olmasından önce kullanamaz.

[11] Şahin, s. 324.

olmasına bağlıdır. Asıl borç muaccel olmadan alacaklı kefilin yaptığı ödemeyi kabul etmek zorunda değildir.

TBK madde 592 uyarınca;
“Alacaklı, kefalet sırasında var olan veya daha sonra asıl borçludan alacağın özel güvencesi olmak üzere elde ettiği rehin haklarını, güvenceyi ve rüçhan haklarını kefilin zararına olarak azaltırsa, zararın daha az olduğu alacaklı tarafından ispat edilmedikçe, kefilin sorumluluğu da buna uygun düşen bir miktarda azalır. Kefilin fazladan ödediği miktarın geri verilmesini isteme hakkı saklıdır.

Çalışanlara kefalet hâlinde alacaklı, çalışanlar üzerinde yükümlü olduğu gözetimi ihmal eder veya kendisinden beklenebilen özeni göstermezse ve borç da bu sebeple doğmuş ya da bu özeni göstermesi hâlinde ulaşamayacağı ölçüde artmış olursa, bu borcu veya borcun artan kısmını kefilden isteyemez.

Alacaklı, borcu ödeyen kefile haklarını kullanmasına yarayabilecek borç senetlerini teslim etmek ve gerekli bilgileri vermekle yükümlüdür. Alacaklı, kefalet sırasında var olan veya asıl borçlu tarafından alacak için sonradan sağlanan rehinleri ve diğer güvenceleri de kefile teslim etmek veya bunların devri için gerekli işlemleri yapmak zorundadır. Alacaklının, diğer alacakları sebebiyle sahip olduğu rehin ve hapis hakları, kefilin haklarından sıraca önce geldikleri ölçüde saklıdır.

Alacaklı, haklı bir sebep olmaksızın yükümlülüklerini yerine getirmez, ağır kusuruyla mevcut belgeleri veya rehinleri ya da sorumlu olduğu diğer güvenceleri elinden çıkarırsa, kefil borcundan kurtulur. Bu durumda kefil, ödediğinin geri verilmesini ve varsa ek zararının giderilmesini isteyebilir.”

Netice itibariyle kefalet sözleşmesi asıl borca bağlı fer’i nitelikte bir borç olduğundan asıl borcun sona ermesiyle kendiliğinden sona ermektedir.

Stj. Av. Esra İLERİLER **Av. Yalçın TORUN**

UYARI

Web sitemizde yayımlanan yukarıdaki yazılı metnin, eser sahipliği hakları Av.Yalçın TORUN’a ve Stj. Av. Esra İLERİLER’e aittir. Bu yazılı metin hak sahipliğinin tespiti amacıyla zaman içerikli elektronik imza ile muhafaza edilmektedir. Sitemizdeki yazılı metinler avukat meslektaşlarımız tarafından dilekçelerinde serbestçe kullanılabilir, fakat metinlerin tamamının, bir kısmının veya özetinin atıf yapılmaksızın başka web sitelerinde yayınlanmasına iznimiz yoktur.